

Els quadres de Santa Caterina

L'any passat es va tancar una important etapa i va finir el llarg camí emprès anys abans per aconseguir la restauració del retaule major i els quadres laterals del presbiteri de la capella de Santa Caterina a la vall del Montgrí.

El resultat aconseguit per expertes restauradores, dirigides per Mònica Marull i Anna de Puig del Servei de Restauracions de Béns Mobles de la Generalitat, ha estat immillorable. Han fet desaparèixer les crostes del fum i la polseguera acumulats sobre tot el cos al llarg de tres-cents anys, que danyaven en gran manera les imatges esculpides en els plafons que componen passatges de la vida i el martiri de la santa alexandrina.

Faltava, però, la restauració dels dos quadres que omplen les parets laterals del presbiteri, que han dut a terme les destres restauradores en els propis Serveis de Restauració de Girona i de Sant Cugat, sota la direcció de Pere Rovira.

Els fidels de Santa Caterina, com la vila de Torroella, esperen que no decaigui l'interès de les autoritats i els administradors i que es pugui emprendre la continuació de la restauració de les pintures, la decoració de la volta del presbiteri i les llunetes del sostre de la nau central, la conservació de les quals és tan necessària.

Cal recordar que aquest altar va ésser l'únic que es va salvar de la crema destructiva en aquell any 1936, perpetrada a totes les esglésies de la parròquia.

Es tracta d'un conjunt arquitectònic d'una senzilla simplicitat, que no es pot considerar un gran monument dintre dels retaules barrocs de l'època; en canvi, cal ressaltar els grups que componen les imatges de cada un dels plafons, avui netejades i restaurades, que mostren la destresa escultòrica que l'artista va saber plasmar en cada grup, amb una expressiva i representativa talla.

El retaule va ser construït per escultor Joan Torres i el seu fill, a Figueres. Van ser autors també del retaule de Cadaqués, conjuntament amb l'escultor i director d'aquesta majestuosa obra, Pau Costa.

Caterina rep l'anell d'esposori després de ser convertida a la fe cristiana. (Foto J. Vert)

Els quadres de Joan Pau Casanovas

L'obra pictòrica reflecteix el que es denomina *esposori*, quan Caterina, convertida a la fe cristiana, és acceptada per Jesús i la seva Mare, mentre el Nen li posa un anell al dit.

La disputa presenta la donzella davant Maximilià, després que decretés que el poble havia de fer sacrificis als déus pagans per recriminar-los el seu error; s'enfronta als savis i aconsegueix convertir-los a la fe cristiana.

Entre els anys 1720 i 1723, els administradors de la capella i ermita de Santa Caterina havien encomanat al pintor Joan Pau Casanovas els dos quadres del presbiteri. A l'Arxiu Històric de Torroella de Montgrí es troba documentat aquest fet.

El 20 d'octubre de l'any 1723, Pere Lladó, Josep Busquets i Tomàs Clergues, administradors, autoritzen el reverend Narcís Planas i Moltó, prevere de Torroella, que en aquell temps era el dipositari dels diners de la capella, de disposar de la quantitat de 45 lliures i 6 sous, preu de pintar els dos quadres. Els documents diuen que aquests quadres seran per a cada costat del altar major de la capella.

Amb data de 24 del mateix mes, el pintor Casanovas signava un rebut de vint dobles, 44 lliures i 16 sous, pel preu i valor de dos quadres que de la seva ordre "fiu de Santa Caterina, del esposori i disputa". I d'altra part, 10 sous per la caixa per conduir aquests quadres; amb la qual cosa es completen les 45 lliures i 6 sous. Rep aquesta quantitat per mà de Josep Calvet, valer de Barcelona, que signa el rebut a Barcelona, el dia 24 d'octubre de 1723.

El dia 25 de juliol de 1723 en Joan Torras havia cobrat 6 dobles, 33 lliures i 12 sous per "construir les guarnicions d'escultura dels dos quadres".

Dins aquell mateix any, Felip Pi, daurador de Girona, cobra 400 lliures pel preu fet de daurar l'altar major; i l'any següent, el 20 de maig de 1724, percep 33 lliures per daurar els dos marcs dels quadres.

El març de l'any 1726, un altre pintor, de Figueres, Ferran de Segovia, i el seu ajudant, Joan Tapies, iniciaven la decoració i les pintures del sostre, el presbiteri i la nau central.

Aquella obra de reforma arquitectònica de la capella, iniciada l'any 1700, i la dotació dels altars, retaule major i decoració pictòrica havien tardat a enllestir-se prop de vint-i-cinc anys.

L'escultor Torres, en els corresponents plafons, hi va tractar amb preferència i primer pla, l'*esposori* i la *disputa*; i no seria desen-

certat que en encomanar els quadres a Casanovas, fossin aquests els temes ecol·lits per completar el conjunt pictòric del presbiteri.

La disputa de l'emperador Maximilià i els savis amb Caterina, que propaga la doctrina de Crist. (Foto J. Vert)

El que es designa *disputa* és un tema llargament tractat des de temps pretèrits sobre la vida de Caterina. Ja a l'època medieval s'exposa aquest passatge a la iconografia dins l'església ortodoxa oriental; es pot veure en el monestir de Santa Caterina del Sinai.

La representació de l'emperador Maximilià i Caterina, amb els savis, va ser un tema molt estès en la iconografia de la Mediterrània oriental i va servir per expandir la devoció a la santa a la Mediterrània cristiana. El Museu Vaticà conserva del barroc italià (1494-1513) una altra bella mostra del pintor Pinturicchio amb el mateix tema.

Estirp dels Casanova

Per més que vam indagar a l'Arxiu Parroquial, ens ha estat inútil esbrinar realment les arrels, els lligams familiars o l'estirp que relacionen els Casanovas amb Torroella. De totes maneres, apuntem una sèrie de personatges, tots ells artistes, que porten aquest cognom.

Reconstitució de la imatge gòtica de santa Caterina, malmenada l'any 1936. Probablement procedia dels tallers de Jaume Cascalls. (Foto J. Vert)

1704, 10 de juny. No ens atrevim a considerar els Casanova torroellencs, però sí trobem un Joan Casanovas, pintor de Torroella, que obra el retaule dels Sants Metges per la capella de Santa Caterina.

1723, 24 octubre. Joan Pau Casanovas, a Barcelona, quadres del presbiteri de la capella torroellenca. Cap la possibilitat que sigui el mateix...?

1739, mort. Joan Casanovas (...). Autor del retrat de Felip IV¹.

1756, mort. Joan Casanovas Ricart, pintor. Autor del retrat de Ferran VI².

1752-1796. Antoni Casanovas Torrent, pintor. Té obres al Museu d'Art de Barcelona³.

Josep Vert i Planas

Notes

1 De la *Gran Enciclopèdia Catalana*.

2 Id.

3 Id.